

Μυθιστόρημα

ΜΙΧΑΛΗΣ
ΜΟΛΙΝΟΣ

**Ο Ρίτσαρντ
Φορντ για
τη σωτηρία
που λέγεται
«Καναδάς»**

Σελ. 3

Βιβλιοδρόμιο

ΣΑΒΒΑΤΟΚΥΡΙΑΚΟ 14-15 ΜΑΡΤΙΟΥ 2015

μυθιστόρημα

Ο Ρίτσαρντ Φορντ περιγράφει τη βίαιη ενηλικίωση ενός δεκαπεντάχρονου και τη φυγή του πέρα από τα καναδικά σύνορα, πραγματευόμενος ζητήματα ταυτότητας, απώλειας και αποδοχής της ζωής

Η σωτηρία που λέγεται «Καναδάς»

ΓΡΑΦΕΙ Ο ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΜΟΥΛΙΝΟΣ

Παράδοξος τίτλος για ένα βιβλίο που δεν είναι ταξιδιωτικός οδηγός. Υπάρχουν βέβαια η αρχαιολογική τριλογία «ΗΠΑ» του Ντος Πάσος, ο «Ηρεμος Ντον» του Σόλοχοφ και κάποια άλλα, ωστόσο γενικά σπανίζουν τα μυθιστορήματα που έχουν τοπογραφικούς προσδιορισμούς στον τίτλο τους και μάλιστα μονολεκτικούς. Ειδικά ο Καναδάς παραείναι μεγάλη χώρα για να συμπυκνώσει μια αφήγηση με περιγραφικές αξιώσεις. Είναι ακανθής, διακρίνεται από έναν βόρειο εξωτισμό, έχει απέραντες παγωμένες εκτάσεις, εκατοντάδες αυτόχθονες

Ο Καναδάς είναι και δεν είναι Αμερική, και αυτό είναι ίσως το σημείο εκκίνησης του μυθιστορήματος. Είναι το οικείο μέσα στο ανοίκειο

φυλές, χιλιάδες λίμνες και σχεδόν ανέγγιχτες δασικές εκτάσεις. Η χώρα ακολουθεί ήπια εξωτερική πολιτική αν και συμπαρατάσσεται ιστορικά με τον δυτικό πολιτισμό, δέχεται λογής λογής κατατρεγμένους, ακολουθεί με συνέπεια μια φιλοτριτοκοσμική αναπτυξιακή πολιτική. Ο Καναδάς είναι και δεν είναι Αμερική, και αυτό είναι ίσως το σημείο εκκίνησης του μυθιστορήματος του Ρίτσαρντ Φορντ. Είναι το οικείο μέσα στο ανοίκειο.

Ο μικρός ήρωας και αφηγητής του βιβλίου, ο δεκαπεντάχρονος τότε Ντελ Πάρσονς, αποδρά ακούσια στον Καναδά όπου τον μεταφέρει μια συνάδελφος της μητέρας του για να τον παραδώσει στα χέρια του αδελφού της. Ο λόγος; Οι γονείς του βρίσκονται στη φυλακή έπειτα από μια ένοπλη ληστεία τραπέζης που

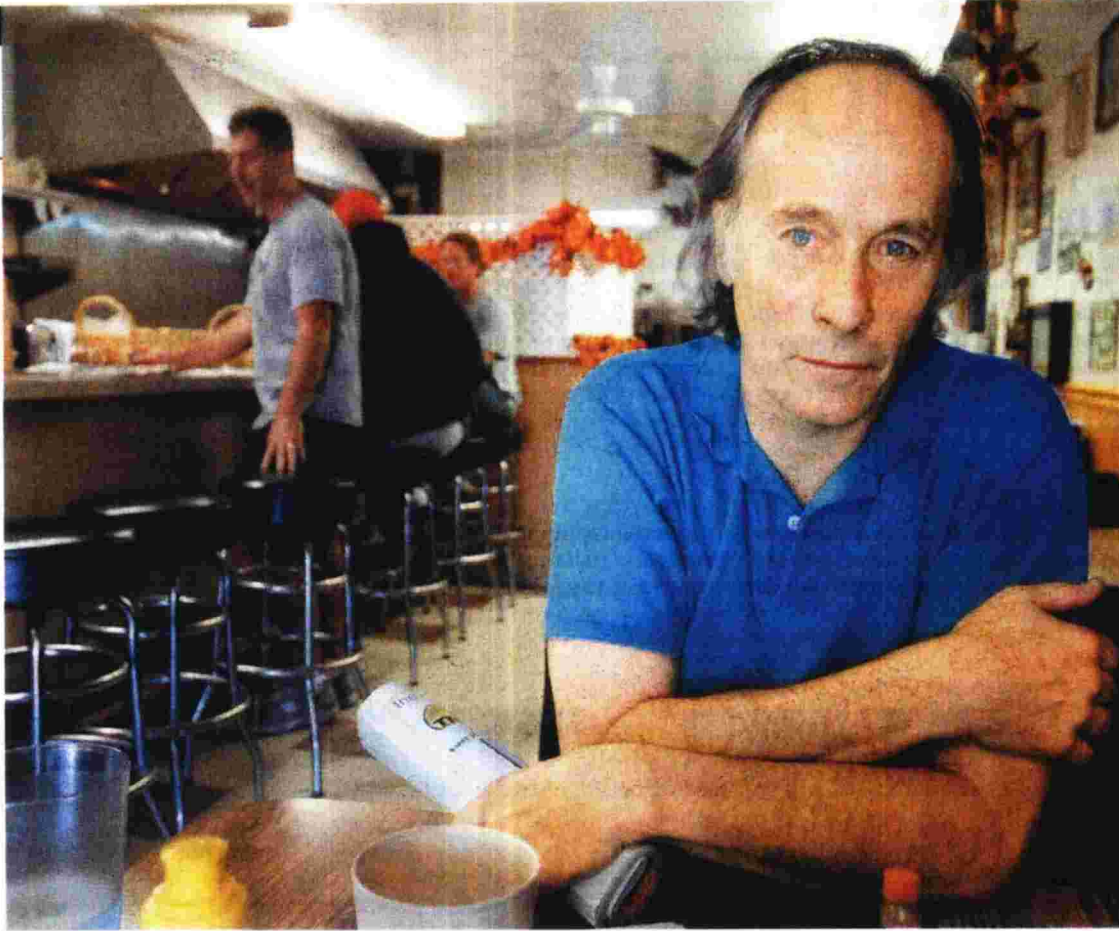
επιχείρησαν σε μια μικρή πόλη της Βόρειας Ντακότα – μάλιστα η μητέρα του σύντομα θα αυτοκτονήσει. Δεν πρόκειται ωστόσο για κοινό ζευγάρι εγκληματιών και τίποτα πάνω τους δεν προδιαθέτει για το βλακώδες έγκλημα που θα διαλύσει την οικογένειά τους. Βετεράνος πιλότος βομβαρδιστικού, ο αισιόδοξος, καλαμπουρτζής πατέρας του Ντελ και της δίδυμης αδελφής του, της Μπέρνερ, αγωνίζεται να προσαρμοστεί στη

μεταπολεμική ζωή υπηρετώντας σε διάφορες αμερικανικές βάσεις ανά την επικράτεια. Η σύζυγος, Εβραία και δυσπροσάρμοστη διανοούμενη που ονειρεύεται να γράψει ποίηση, τον ακολουθεί αναγκαστικά σε αυτές τις μετακινήσεις, ελάχιστα προσηλαθώντας να προσαρμοστεί στα τοπικά κοινωνικά δεδομένα. Ως αποτέλεσμα, η τετραμελής οικογένεια διατηρεί με τις εσωτερικές της ισορροπίες αλλά δεν επικοινωνεί με τον περιγυ-

ρό της και δεν έχει κοινωνική ζωή, ειδικά στον τελευταίο τους σταθμό, το Γκρέιτ Φολς της Μοντάνα, που εμφανίζεται συχνά στα έργα του Φορντ.

Τα σφάλματα

Όπου ο επιφανειακός, καλόκαρδος πατέρας αποστρατεύεται για σκοτεινούς λόγους με μια μικρή σύνταξη, αποτυγχάνει σε ποικίλα επαγγέλματα και εμπλέκεται σε μια κομπίνα τροφοδοσίας του στρατού με κρέας από κλεμμένες αγελάδες – παραδοσιακή πρακτική των Ινδιάνων Κρι της περιοχής. Βρίσκεται να χρωστά χρήματα, απειλείται, νιώθει στριμωγμένος και πείθει τη γυναίκα του να διαπράξουν τη ληστεία για να ρεφάρουν. Θα ακολουθήσουν όλα τα πιθανά σχεδόν φαρσικού τύπου σφάλματα που, αν δεν δίνονταν με τη γεμάτη σοφία αργόσυρτη φωνή του υπό συνταξιοδότηση πλέον Ντελ, θα προσίδιζαν περισσότερο σε γκανγκοτερική κωμωδία. Το αντίθετο όμως, εδώ έχουμε ένα πραγματικό δράμα: τα παιδιά στερούνται τους γονείς τους, βρίσκονται ολομόναχα σε ένα άδειο σπίτι εν αναμονή της Πρόνοιας, χωρίς εξήγηση γι' αυτό που τα βρήκε, διερωτώμενα τι είναι αυτό που ανατρέπει τις ζωές των ανθρώπων από τη μια στιγμή στην άλλη, αιφνιδιασμένα από τη μετατροπή των γονιών τους σε εγκληματίες.

Ο Ρίτσαρντ Φορντ σε ένα χαρακτηριστικό αμερικανικό ντίνερ στο Νιου Τζέρσεϊ. Η Τζόις Κάρολ Οουτς έχει πει για τον 71 ετών συγγραφέα πως «είναι γεννημένος αφηγητής, προικισμένος με ανεπανάληπτη λυρική φωνή»

Το πρώτο αυτό μέρος του βιβλίου είναι ταυτόχρονα ένας ύμνος στην Αγρία Δύση της δεκαετίας του '60 σε χαμπλούς υπόκωφους τόνους, με μακρινούς απόηχους από τα μεγάλα γεγονότα που συμβαίνουν ανά τον πλανήτη. Οι μεγάλες επίπεδες πεδιάδες, ο ποταμός Μισούρι που διασχίζει το Γκρέιτ Φολς, οι οριοθετημένες ζώνες όπου ζουν οι απομόνοντες Ινδιάνοι, η ζωή της μικρής πόλης ξεδιπλώνονται στη μνήμη του εν είδει μεγάλου χάρτη όπου σταδιακά γεμίζουν τα κενά. Ο αφηγητής Ντελ ζει επί μισόν αιώνα παντρεμένος αν και άκληρος στο Γουίνιπεγκ του Καναδά. Η Μπέρνερ έχει αποδράσει λίγο μετά τη φυλάκιση των γονιών αλλά δεν θα ξεφύγει ποτέ από τη μοίρα της ξεριζωμένης. Και ο Ντελ θα ζήσει το δεύτερο, πρακτικά αυτόνομο μέρος του βιβλίου, όταν διασχίζοντας απέραντα σταροχώρα μια αυγουστιάτικη μέρα του 1960 θα βρεθεί άθελά του από την άλλη μεριά των συνόρων, στη γειτονική καναδική επαρχία του Σασκάτσωαν.

Στο πουθενά

Καναδάς, λοιπόν, αλλά για την ακρίβεια ένα πολύ μικρό μέρος του Καναδά, χαμένο στο πουθενά, όπου ο ξεριζωμένος και χωρίς οικογένεια νεαρός θα βρεθεί να συμβιώνει με έναν παράξενο μιγάδα Ινδιάνο και το αφεντικό του, έναν άλλο φυγάδα από τις Ηνωμένες Πολιτείες όπου καταζητείται για βομβιστική ενέργεια. Θα δουλέψει εντατικά για να κερδίσει τη ζωή του στο ξενοδοχείο του αφεντικού, θα συνοδεύσει κυνηγούς στο καρτέρι της αγριόχηνας, θα ανακαλύψει τη ζωή στις απέραντες ανοιχτές εκτάσεις, θα νοσταλγήσει τη μαθητική του ζωή, το σκάκι και τη μελισσοκομία που ήταν οι αγαπημένες του ενασχολήσεις. Τα χτυπήματα της μοίρας θα πάρουν εδώ διαστάσεις εμπνευσμένες πιθανότατα από τον Κόρμακ ΜακΚάρθι, όταν ο φυγάς ξενοδόχος θα δολοφονήσει δύο δικούς του και θα χρησιμοποιήσει τις υπηρεσίες του μικρού Ντελ για την τέλεση του εγκλήματος και την εξαφάνιση των πτωμάτων. Σε αντίλλαγμα ο Ντελ θα διαφύγει από την κόλαση της ερημιάς αυτής για να παραδοθεί σε μια ανάδοχη οικογένεια και να ακολουθήσει τη λίγο-πολύ φυσιολογική ζωή του δασκάλου μέχρι να ξανασυναντήσει την ετοιμόθνατη αδελφή του στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου.

Χαμπλόφωνοι, στοχαστικοί τόνοι

Η ανασύνθεση μιας ολόκληρης ζωής

«Και ο Καναδάς που βρίσκεται σε όλα αυτά;» θα μπορούσε να αναρωτηθεί κανείς διαβάζοντας την περίληψη της πλοκής του βιβλίου. Ίσως στη συμβολοποίηση της φυγής υπό τη μορφή της σωτηρίας. Ίσως στη διαπίστωση ότι το κακό μπορεί να συντελεστεί παντού και ότι, αν σε βρήκε ήδη μια φορά, οι κακοτυχίες σου μπορεί να μην έχουν τέλος. Ίσως στη μυθολογία του πιονιέρου που ενδημεί ακόμη στον Νέο Κόσμο. Εντέλει μπορεί να πρόκειται απλώς για ένα συγγραφικό στοίχημα ανασύστασης ενός γεωγραφικού χώρου που δεν έχει προσφέρει πολλά στη συλλογική φαντασία και που ο Φορντ θέλει να του προσδώσει νόημα. Και ασφαλώς ο «Καναδάς» εντάσσεται στην κατηγορία αυτή των βιβλίων που ανασυνθέτουν μια

ολόκληρη ζωή προσπαθώντας να βρουν μια ηθική πυξίδα και να παραδώσουν ένα πρότυπο αποδοχής της ζωής στους νεότερους. Σε ελεγειακούς χαμπλόφωνους, στοχαστικούς τόνους, το βιβλίο θα κέρδιζε πολύ αν ο Ρίτσαρντ Φορντ συνέδεε σφιχτότερα τις δύο σχεδόν αυτόνομες ιστορίες του ένθεν κακειθεν των συνόρων και αν δεν επέφερε τόσο πολλές νικενσιανές ατυχίες στους ώμους του έφηβου ήρωά του. Θα κέρδιζε ακόμη περισσότερα αν έκοβε καμιά εκατοστή σελίδες σε σημεία όπου οι αναδρομές του αφηγητή πλατειάζουν και αντιγράφουν τον εαυτό τους. Και αν βεβαίως αιτιολογούνταν καλύτερα η σύνδεση των δύο αυτόνομων ιστοριών του βιβλίου μέσω ίσως της ενοχής ή της μοίρας.

Richard Ford ΚΑΝΑΔΑΣ

Μτφ. Θωμάς Σκάσσης
Εκδ. Πατάκη, 2014, σελ. 600
τιμή: 19,70 ευρώ